

SOCIALE OMGEVING BIJ PSYCHOTISCHE AANDOENINGEN: HÉT NETWERK DER NETWERKEN?

Prof. dr. Stryke Castelein
9 maart 2017

The Guardian

Dat eenzaamheid een gezondheidsissue is, zou geen verrassing zijn geweest voor moeder Teresa, die ooit zei: “De grootste ziekte van vandaag is niet lepra of kanker of tuberculose, maar het gevoel ongewild, ongewenst en verlaten door iedereen te zijn”.

Maar nu hebben doctors de effecten van de eenzaamheidsziekte gekwantificeerd, waarschuwend dat eenzame mensen een bijna twee keer zo grote kans hebben om vroegtijdig te overlijden dan degenen die niet lijden aan gevoelens van isolatie. Eenzaam zijn, zo lijkt het, is net zo zorgwekkend voor je gezondheid als obesitas.

Wat feiten...

Eenzaamheid en lichamelijke gezondheid

- Eenzaamheid verhoogt de kans op mortaliteit: 26% (Holt-Lunstad, 2015)
- Effect van eenzaamheid en isolatie op mortaliteit is vergelijkbaar met obesitas, en heeft een vergelijkbare invloed als roken (Holt-Lunstad, 2010)
- Eenzaamheid is gerelateerd aan een verhoogde kans op het ontwikkelen van coronaire hartziekten en beroerte (Valtorta e.a., 2016)
- Eenzaamheid vergroot het risico op hoge bloeddruk (Hawkey e.a., 2010)

Wat feiten...

Eenzaamheid en lichamelijke gezondheid

- Eenzaamheid verhoogt de kans op mortaliteit: 26% (Holt-Lunstad, 2015)
- Effect van eenzaamheid en isolatie op mortaliteit is vergelijkbaar met obesitas, en heeft een vergelijkbare invloed als roken (Holt-Lunstad, 2010)
- Eenzaamheid is gerelateerd aan een verhoogde kans op het ontwikkelen van coronaire hartziekten en beroerte (Valtorta e.a., 2016)
- Eenzaamheid vergroot het risico op hoge bloeddruk (Hawkey e.a., 2010)

Involed eenzaamheid op geestelijke gezondheid

Risico

Eenzaamheid en sociaal isolement wordt gezien als net zo schadelijk voor de gezondheid als het roken van 15 sigaretten per dag (Holt-Lunstad, 2015)

Impact of loneliness and depression on mortality: results from the Longitudinal Ageing Study Amsterdam
Talling J. Holwerda, Theo G. van Tilburg, Dorly J. H. Deeg, Natasja Schutter, Rian Van, Jack Dekker, Max L. Stek, Aartjan T. F. Beekman, Richard A. Schoevers
The British Journal of Psychiatry Aug 2016, 209 (2) 127-134; DOI: 10.1192/bjp.bp.115.168805

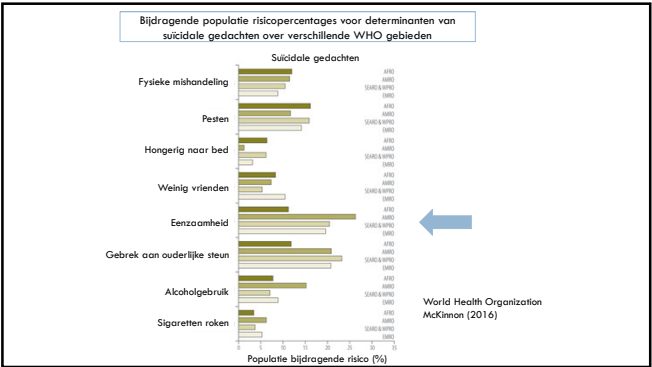
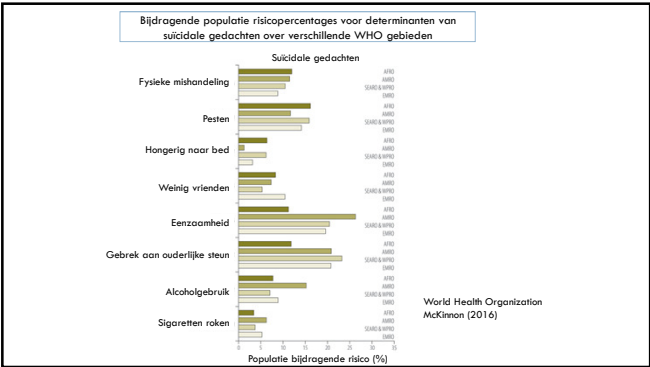
Risico

Eenzaamheid en sociaal isolement wordt gezien als net zo schadelijk voor de gezondheid als het roken van 15 sigaretten per dag (Holt-Lunstad, 2015)

Impact of loneliness and depression on mortality: results from the Longitudinal Ageing Study Amsterdam
Talling J. Holwerda, Theo G. van Tilburg, Dorly J. H. Deeg, Natasja Schutter, Rian Van, Jack Dekker, Max L. Stek, Aartjan T. F. Beekman, Richard A. Schoevers
The British Journal of Psychiatry Aug 2016, 209 (2) 127-134; DOI: 10.1192/bjp.bp.115.168805

Voorspelt eerder overlijden, vooral bij mannen

Trauma en psychose

- Trauma in kindertijd leidt tot 33% meer kans op psychose (Varese, 2016)
- Meta-analyse: case control, prospectieve cohort studies en cross-sectioneel
- Maakt niet uit welk trauma
 - pesten
 - overlijden ouder
 - seksueel misbruik
 - emotionele verwaarlozing
- Rol leeftijd trauma en meerdere trauma tegelijk?

Schizophrenia Bulletin vol. 38 no. 4 pp. 661-671, 2012
doi:10.1093/schbul/sbs050
Advance Access publication on March 29, 2012

33% meer kans op psychose ongeacht welk trauma

Childhood Adversities Increase the Risk of Psychosis: A Meta-analysis of Patient-Control, Prospective- and Cross-sectional Cohort Studies

Filippo Varese^{1,2,3}, Feikje Smeets^{1,3}, Marjan Drukker³, Ritsaert Lieveers³, Tineke Lataster³, Wolfgang Voechtbauer³, John Read³, Jim van Os^{1,3,4}, and Richard P. Bentall¹

¹Institute of Psychology, Health and Society; University of Liverpool, UK; ²School of Psychological Sciences, University of Manchester, UK; ³Department of Psychiatry and Psychology, Maastricht University, The Netherlands; ⁴King's College London, King's Health Partners, Department of Psychosis Studies, Institute of Psychiatry, London, UK; ⁵Department of Psychology, University of Auckland, New Zealand

Trauma en beloop

- Trauma in kindertijd sterk bepalend voor ontstaan psychose
- Verband met persisterende psychotische klachten op latere leeftijd
- Vervolgvrage: Welke rol speelt sociale netwerk hierin bij het voorkomen dan wel bij het beloop ervan?

Research

ANZJP

Childhood adversities: Social support, premorbid functioning and social outcome in first-episode psychosis and a matched case-control group

Anne Marie Trauelsen^{1,2}, Sarah Bendall^{3,4}, Jens E Jansen⁵, Hanne-Grethe L Nielsen¹, Marlene B Pedersen¹, Christopher H Trier⁶, Ulrik H Haahr^{2,3} and Erik Simonsen^{2,7}

Abstract

Objective: The establishment of childhood adversities as risk factors for non-affective psychosis has derived a need to consider alternative interpretations of several psychosis-related factors. This paper sought to examine premorbid adjustment trajectories and social outcome factors in relation to childhood adversities. Perceived support has been found to decrease the risk of post-traumatic stress disorder, and we wished to compare perceived support in people with first-episode psychosis to non-clinical control persons and explore its relation to childhood adversities.

Research

ANZJP

Childhood adversities: Social support, premorbid functioning and social outcome in first-episode psychosis and a matched case-control study

Anne Marie Trauelsen^{1,2}, Sarah Bendall³, Hanne-Grethe L. Nielsen¹, Mariene B. Pedersen¹, Christopher H. Trier⁴, Ulrik H. Haahr^{1,2} and Erik Simonsen¹

Abstract

Objective: The establishment of childhood adversities as risk factors for non-affective psychosis has derived a need to consider alternative interpretations of several psychosis-related factors. This paper sought to examine premorbid adjustment trajectories and social outcome factors in relation to childhood adversities. Perceived support has been found to decrease the risk of post-traumatic stress disorder, and we wished to compare perceived support in people with first-episode psychosis to non-clinical control persons and explore its relation to childhood adversities.

Steun lotgenoot vermindert risico op psychose

Cijfers

- Onderzoek Trauelsen (2016): eerste psychose versus controles (n=101 versus n=101), case control studie
- Steun van lotgenoot: 10% risicoreductie op psychose
- Steun van volwassene: veel trauma juist in thuissituatie

Alleen bij EPA?

- Nee
- Meta-analyse algemene populatie (Brewin, 2000)
- Sociale steun na trauma leidt tot minder grote kans op PTSS (Brewin, 2000).

Samengevat

- Eenzaamheid schadelijk voor gezondheid
- Sociale steun na trauma vermindert kans op ontstaan psychose
- Sociale steun van invloed op beloop psychose
- Sociale steun van invloed op terugval van psychose

Sociale netwerk bij psychose

- Clënten zien GGz-hulpverlener als belangrijkste persoon in hun leven
- Hoge cijfers eenzaamheid

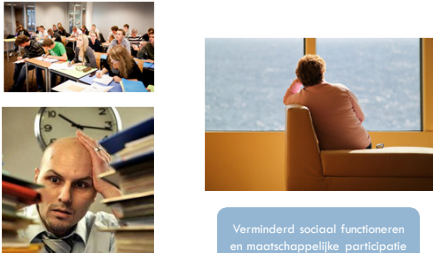
My mental health has made me lonely.

Feeling lonely has damaged my mental health.

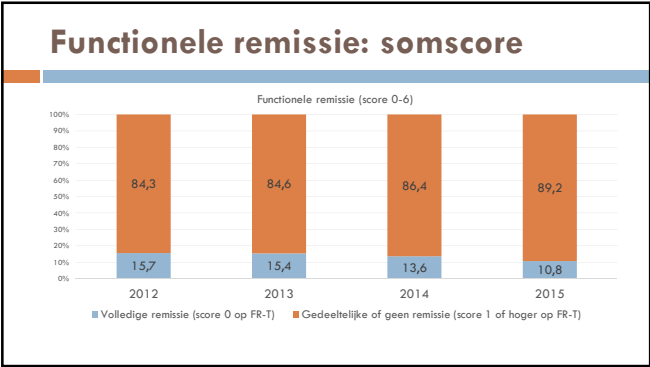
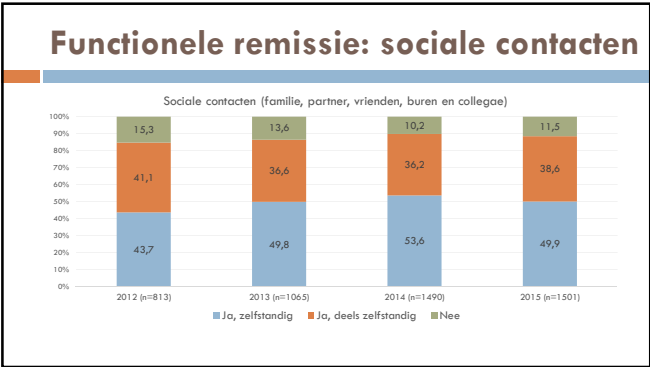
ROM Phamous: longitudinale data

Functionele remissie: Sociale contacten

Maatschappelijk herstel

Verminderd sociaal functioneren en maatschappelijke participatie

Onderzoek 1 Beloop functioneel herstel

- Bij eerste meting (M1), 14.4% van de patiënten (n=2850) behaalt functioneel herstel.
- M2, M3 en M4: 12.0 (n=1304), 12.9 (n=560) en 11% (n=155).
- Van de patiënten die functioneel hersteld zijn op eerste meting, is 41.5% (n=83) nog steeds hersteld bij M2, en 56.5% bij M3 (n=25).

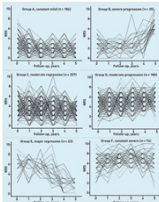
Onderzoek 2 Verschillen in verloop van remissie

Doel 1 Onderzoeken of groepen participanten kunnen worden geïdentificeerd met verschillend verloop in functionele remissie over 2 jaar tijd.

- **Inclusiecriteria**
 - Maximaal 2 jaar ziek
 - Psychotische stoornis diagnose
 - 3 meetmomenten met Functionele Remissie

Latent Class Growth Analysis

- **Variabelen**
 - Functionele Remissie
 - Covariaten
- **LCGA**
 - Modellen bouwen met verschillende aantallen verlopen.
 - 1 model kiezen aan de hand van verschillende fit indices.
 - Mplus

Predictoren

Doel 2: Onderzoeken of er predictoren kunnen worden geïdentificeerd die de verschillende verlopen van remissie voorspellen

- **Analyse:** One-way ANOVA en Chi-squared tests in SPSS.
- **Predictoren:** Antipsychotica, zorgconsumptie, positieve symptomen (PANSS), negatieve symptomen (PANSS), algemene psychopathologie (PANSS), alcohol- en drugsgebruik, comorbiditeit, geslacht, leeftijd, gedragsproblemen (HONOS) en beperkingen (HONOS)

Zorgorganisatie

Wat kunnen we verbeteren?

Zorgorganisatie

- Sterker inzetten op sociaal netwerk en sociale steun
- Meta-analyse met 17 studies (waarvan 6 RCT's) over effect resourcegroepen (n=2263) (Nordén, 2012)
- Effect RACT vergeleken met standaardzorg: functioneren (cohen's d = 0.93), welzijn (cohen's d =1.16) en klinische symptomen (cohen's d=0.57)
- Blijvend effect op sociaal functioneren en tevredenheid met zorg na 5 jaar

RACT

- Nieuwe landelijke ontwikkeling: FACT naar RACT
- Resourcegroepen: Regie herstel bij cliënt met directe betrokkenheid van naasten

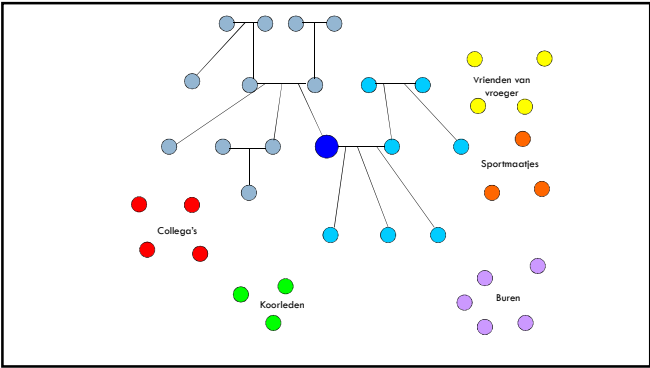

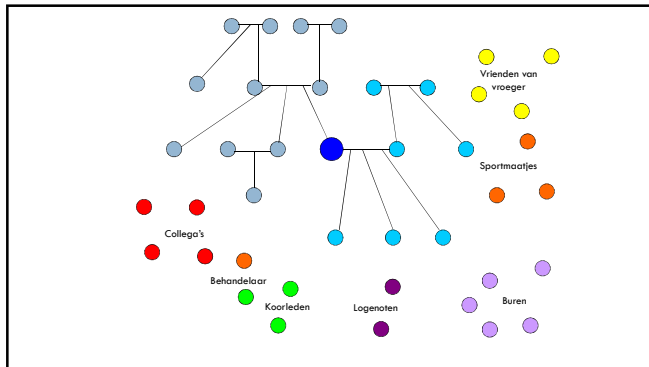
Wat is een resourcegroep?

Kader 2: definitie resourcegroep:

De resourcegroep helpt de cliënt bij het bereiken van persoonlijke, zelfgekozen hersteldoelen. Deze hersteldoelen kunnen te maken hebben met alle dimensies van herstel, zoals het persoonlijk herstel (herstel van identiteit), maatschappelijk herstel (zinnvolle participatie) en herstel van gezondheid (het omgaan met symptomen). Groepsleden zijn gekozen door de cliënt zelf. De cliënt zelf is eigenaar van de doelen en heeft regie over het proces. De verpleegkundige is dossierhouder en vervult een ondersteunende rol (12)(16).

Kruidhof, Bruins & Castelein (2017)

Naastbetrokkenen

- Familie, vrienden en kennissen zijn er al lang, voordat hulpverleners in beeld komen
 - Het behandelproces en deze systemen hebben invloed op elkaar. Kunnen we nog veel meer benutten!
- 1 keer per 3 maanden
 - Maximaal 1 uur

Voordelen

De resourcegroep opent deur in onzichtbare muur tussen cliënt in GGz en burger in maatschappij

- Door samenstellen van de resourcegroep krijgt cliënt de regie over wie hem ondersteunt in het verwezenlijken van doelen
- De resourcegroep start voordat FACT begint en gaat ook door daarna

Versplinterd contact

Kader 1: Versplinterd contact

Een cliënt is na twee ernstige manisch psychotische episodes met tegengestelde gestart met een stemmingsstabilisator. Hij is blij dat hiermee een nieuwe opname voorkomen kan worden, maar het dagelijks slikken van medicatie staat hem tegen. Na uitgebreide psychoeducatie door de verpleegkundige is de cliënt nu gemotiveerd om de medicatie te blijven innemen. Na de kerstdagen ontvangt de verpleegkundige een telefoontje van de cliënt. "Zou het niet beter zijn te stoppen met de medicatie?" vraagt hij. Zijn moeder had in de krant gelezen dat veel mensen onnodig psychofarmaca slikken en de bijwerkingen gevaarlijk zijn. De verpleegkundige beseft dat ze vergeten is de naastbetrokkenen van de cliënt te betrekken bij de psychoeducatie.

Landelijk onderzoek

- Landelijk onderzoek effect RACT: Een RCT (Cathelijnn Tjaden, Trimbos)
- Pilot teams worden met onderzoek begeleid (Idelette Kruidhof, Lentis)
- Ontwikkelen van een Nederlandse standaard

www.ract.nl

Deelnemers resource groep

- Cliënt beslist wie deelneemt
- Zowel professionals als niet-professionals
- Cliënt, casemanager en psychiater
- Flexibele samenstelling
- Leden van de groep worden getraind in verschillende vaardigheden

Voorbeeld resource groep

- cliënt
- casemanager
- psychiater
- vader
- tante
- vriend
- ervaringswerker
- medewerker wijkteam
- thuiszorgmedewerker

Structuur

- Lage expressed emotions
- Hersteldoelen zijn focus bijeenkomst, discussies op ander moment
- Voorzitter is belangrijk
- Goede sfeer

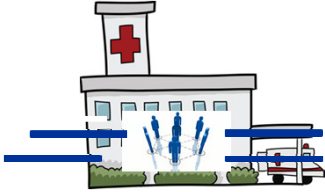

Sociale netwerk cliënt onderdeel van intramuraal milieu

Muren kliniek worden permeabel

Slides RACT: Harald Schneider, Lentis

Antes

 GGZ

mozaïk

 ertoe doen

GGZ inGeest

bavoropoort

 altrecht

 Lentis

 GGZ Breburg

 Rivierduinen

 VICTAS

 GGZ Friesland

RACT 2.0

FACT-teams en wijkteams

RACT: proeftuin FACT Zuid (Lentis)

Samen voor Herstel
Herstellen doet u zelf, maar u hoeft het niet alleen te doen

- Menzis
- Wijkteams gemeente
- VNN
- Lentis, UCP, ...

CASE CONTROL STUDIE
25 resourcegroepen en 25 controles
Christien Slofstra, Jojanneke Bruins & Slynke Castelein

Interventies

HET HOSPITALITY PROJECT: EEN RCT

Een eetclub voor mensen met een psychotische kwetsbaarheid

Sjoerd Vogel, Marte Swart, Edith Liemburg, Jojanneke Bruins, Henderikus Kneegtering, Mark van der Gaag & Slynke Castelein

Hospitality Pro

HET HOSPITALITY PROJECT

Een eetclub voor mensen met een kwetsbaarheid

Sjerd Vogel, Marte Swart, Edith Liemburg, Jolanneke Bruins, Henderikus Kneegtering, Mark van der Gaag & Sinyke Castelein

Aandacht voor therapeutische relatie

Valuing Opinions In Communication Experiences
Netwerk op micro niveau

Aandacht voor therapeutische relatie

Valuing Opinions In Communication Experiences

Aandacht voor therapeutische relatie

Valuing Opinions In Communication Experiences

‘Eenzaamheid is gif voor de hersenen’

Nieuwe onderzoeksideeën

Studie gericht op eenzaamheid: neuroimaging en sociaal wetenschappen (Aleman, Castelein, e.a.)

Conclusie

- Eenzaamheid is wereldwijd een groot en veelvoorkomend probleem
- Invloed op kwaliteit van leven, beloop van de aandoening en mortaliteit, ...
- Herstellen van sociaal netwerk is nodig
- Er zijn steeds meer interventies hierop gericht
- Het sociale netwerk: hét netwerk der netwerken?

VIA GENIE

Contact: s.castelein@lentis.nl